

Järjestelmän kestävyys ja lähtöasetelmat eläkeuudistukselle ETK:n tutkimus- ja selvitystyön valossa

Erilaisten yhteiskunnallisten muutosten vaikutukset
(työllisyys, syntyvyys, maahanmuutto, sijoitustuotot)
työeläkejärjestelmän kestävyYTEEN.

Työeläkejärjestelmän kestävyydestä

Suomen eläkejärjestelmää arvioidaan säännöllisesti

- Laajoja, koko kansantalouden kokonaistilaa arvioivia julkaisuja:
 - EU-komissio
 - Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)
 - Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF)
- Yksittäisiä toimijoita, jotka arvioivat eläkejärjestelmiä globaalisti.
 - Esimerkiksi Mercer CFA Institute Global Pension Index
- Eläketurvakeskuksen tilaamat asiantuntijoiden arviot
 - Torben M. Andersen (Suomen eläkejärjestelmän eläkkeiden riittävyys ja kestävyys, 2021)
 - Nicholas Barr ja Keith Ambachtsheer (Arvio Suomen työeläkejärjestelmästä, 2013)
 - Axel Börsch-Supan (arvio vuoden 2005 eläkeuudistuksesta, 2005)
- Eläketurvakeskus julkaisee
 - Noin 3 vuoden välein pitkän aikavälin laskelmaraportin, tuorein syksyllä 2022.
 - Tutkimuksia ja kansainvälisiä vertailuja.

Suomen eläkejärjestelmä kuudes Mercerin kansainvälisessä Global Pension Index -vertailussa.

- Suomen sijoitus heikkeni yhden sijan
 - Australia paransi pisteitä ja ohitti Suomen.
- Suomi sai jo kymmenettä kertaa parhaimmat pisteet eläkejärjestelmien hallinnon luotettavuudesta ja läpinäkyvyydestä.
 - Luotettavuuden arvioinnissa Mercer painottaa mm. eläkejärjestelmän hyvää sääntelyä, asiakasviestinnän ymmärrettävyyttä ja hallintokulujen kohtuullisuutta.
- Mercerin politiikkasuosituksissa ehdotetaan
 - Kaikille Pohjoismaille eläkeoikeuksien jakamista avioerojen huomioiseksi.
 - Lisäksi Suomea kehoitetaan toimenpiteisiin kotitalouksien säästämisasteen kasvattamiseksi ja velkaantumisasteen vähentämiseksi. Kehityskohteina mainitaan myös rahastoinnin lisääminen ja vähimmäiseläketurvan parantaminen.

TOP 10 – eläkejärjestelmät • Global Pension Index 2023

Sija			Eläkkeiden riittävyys	Järjestelmän kestävyys	Hallinnon luotettavuus
	1. Hollanti	(85.0)	2. (85.6)	4. (82.4)	4. (87.7)
	2. Islanti	(83.5)	3. (85.5)	1. (83.8)	13. (80.0)
	3. Tanska	(81.3)	6. (82.5)	3. (82.5)	18. (77.8)
	4. Israel	(80.8)	15. (77.0)	2. (82.7)	8. (84.4)
	5. Australia	(77.3)	20. (70.7)	5. (78.4)	6. (86.1)
	6. Suomi	(76.6)	12. (77.4)	11. (65.6)	1. (90.9)
	7. Singapore	(76.3)	9. (79.8)	8. (71.6)	19. (77.0)
	8. Norja	(74.4)	11. (79.4)	18. (59.1)	3. (87.8)
	9. Ruotsi	(74.0)	18. (72.1)	6. (75.6)	25. (75.0)
	10. Iso-Britannia	(73.0)	13. (77.3)	15. (62.7)	12. (80.6)

Lähde & lisätieto: www.mercer.com/globalpensionindex

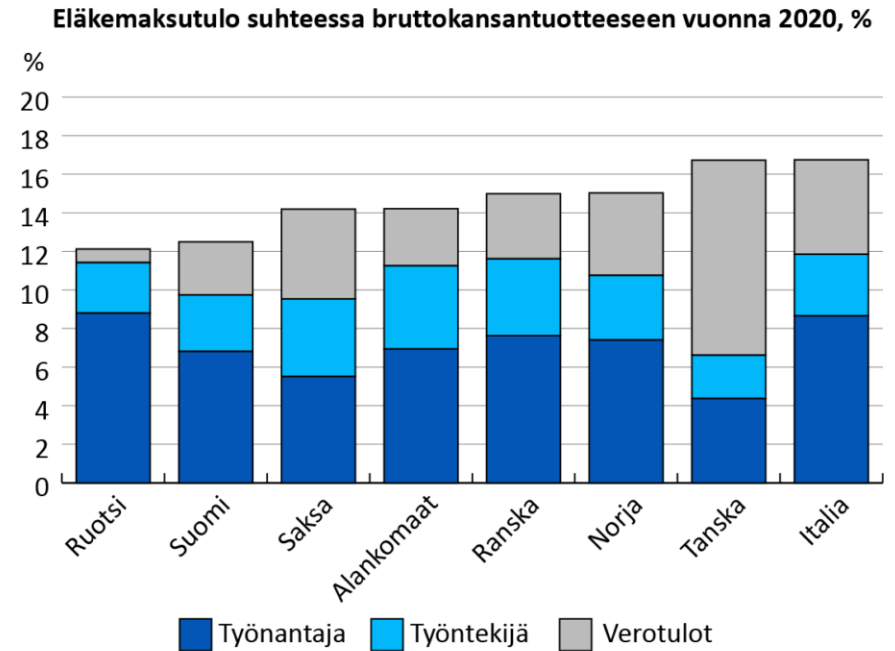
Raportti: <https://www.mercer.com/insights/investments/market-outlook-and-trends/mercer-cfa-global-pension-index/>

Eläkejärjestelmien erot vaikeuttavat vertailua

Ruotsissa ja Suomessa matalin maksutaso kokonaiseläketurvan hintavertailussa

- Vertailu eläkkeiden maksutasosta eri maissa.
 - Vertailun maat: Ruotsi, Suomi, Saksa, Hollanti, Ranska, Norja, Tanska ja Italia.
 - Vertailu kattaa kaikki työntekijöiden, työnantajien, yrittäjien ja valtion maksamat eläkkeiden maksutulot vuonna 2020.
 - Vertailu antaa hyvän kuvan eläketurvan hinnasta eri maissa, huolimatta maiden rakenteellisista eroista. Jos verrattaisiin vain lakisääteisiä maksuja, Suomen maksutaso näyttäisi paljon korkeammalta.
 - Maksutasoon vaikuttavat monet asiat: esimerkiksi maiden väestörakenne, eläkevarojen käyttö, eläkkeiden suuruus ja eläkkeelle siirtymisikä.
 - Vähiten kokonaiseläketurva maksaa Ruotsissa ja Suomessa, reilut 12 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT). Eniten eläkkeisiin laitetaan rahaa Italiassa ja Tanskassa.
- Työnantaja maksaa suurimman osuuden eläkkeistä kaikissa muissa maissa paitsi Tanskassa.

Lähde: Eläketurvakeskus

Linkki: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-352-3>

Torben M. Andersenin arvio 2021

Tärkein suositus: tulevaan varautuminen hyvä aloittaa ajoissa

Haasteista voi selvitä hukkaamatta Suomen etuusperusteisen järjestelmän hyviä puolia

Vahvuudet

Kansalaiselle helppo, ei liikkuvuusesteitä, eläkkeensaajien tilanne kansainvälisesti hyvä ja automatiikkaa käytössä (kestävyyttä parantavat säännöt).

Haasteet

Rahoitusnäkyminen (ei akuutti huoli), joka tuottaa epävarmuutta ja on huono asia sukupolvien näkökulmasta. Sopeutustapa mietittävä etukäteen. Sijoitustoiminnan sääntely vs. pitkät vastuut. Eläkkeensaajien ja työssäkäyvien välisen eron kasvu.

Riittävydestä

Köyhyysaste matalahko ja korvausasteet hyvät. Eläkkeen tason kehitys (elinaikakerroin ja indeksointitapa). Kelan eläkkeiden indeksointitavasta seuraa syntymävuoden mukaisia eroja ja epävarmuutta. Kansaneläkkeen tuloharkinnassa vain työeläke, ei muut tulot ja/tai varallisuus.

Kestävyydestä

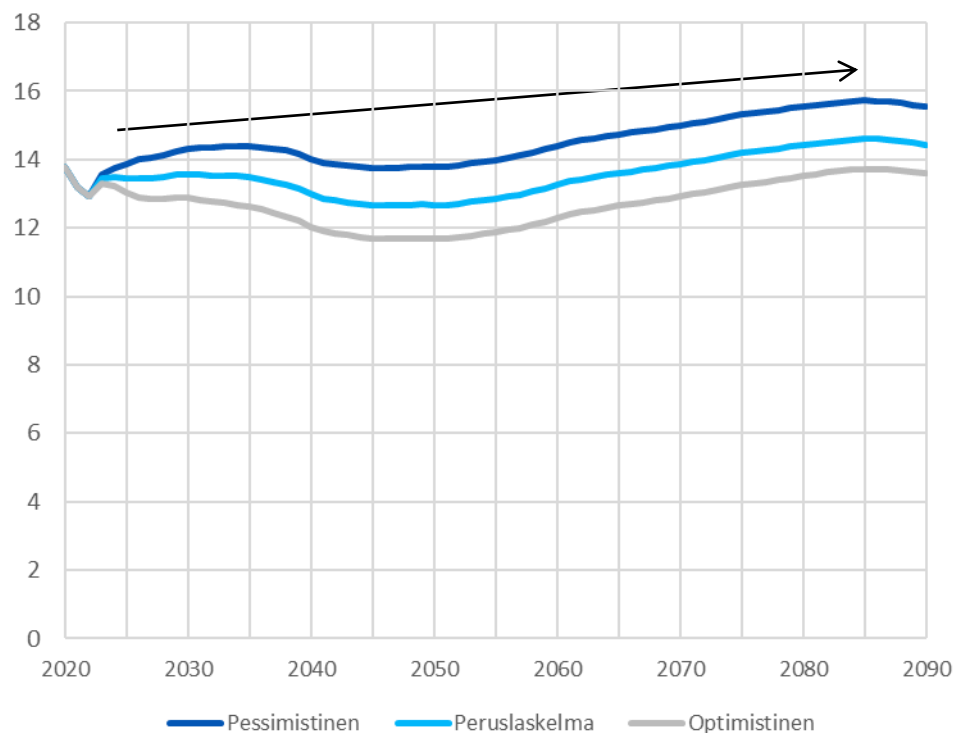
Nykyinen maksutaso ei riitä tulevien eläkkeiden maksamiseen. Elinaikakerroin ja vanhuuseläkeiän nousu eivät reagoi täysimääräisesti. Matala syntyvyys ja talouden riskit ovat haaste. Indeksoinnin korjaaminen eläketasoa alentamalla tai automatiikalla? Sijoitusriskin ja -tuoton balanssi; vastaako sääntely vastuiden riskeihin? Sopeuttamiselle jäävät realistiset keinot: maksut tai etuudet. Päätöksiä tarpeen tullen vai sääntöperäisesti? Suomen julkistalouden kestävyys heikko, sopeuttaminen voi kohdistua eläkejärjestelmäänkin.

Eläketurvakeskuksen tuoreimpia laskelmia

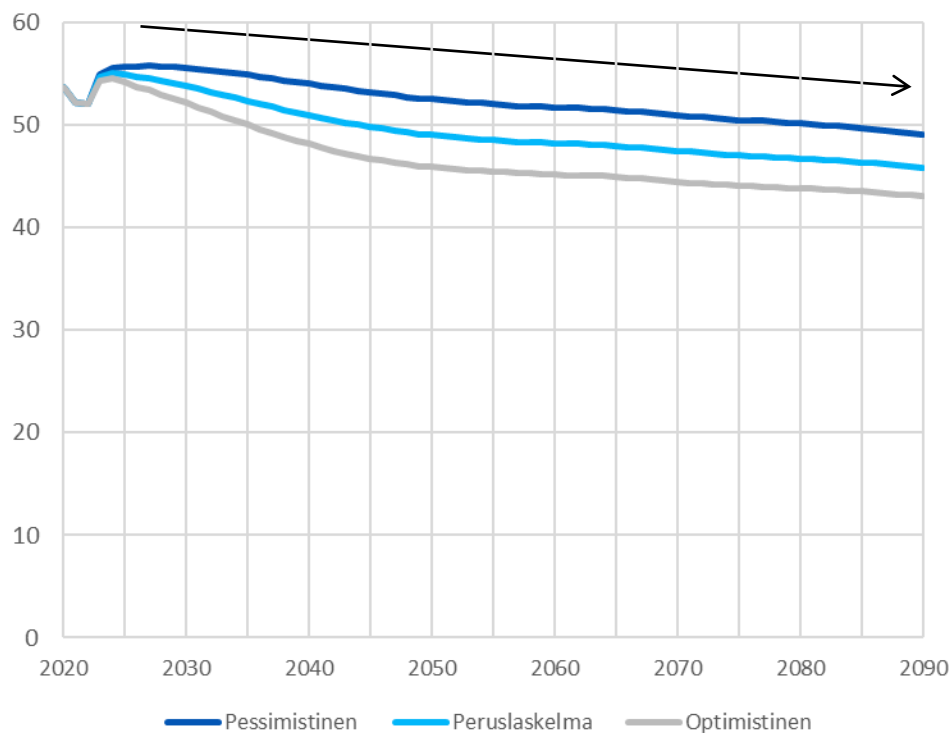
Pitkän aikavälin laskelmat 2022

Lakisääteisten eläkkeiden eläkemeno, % BKT:stä

Keskieläke, % keskipalkasta

(eläkkeiden ostovoima kasvaa koko ennustejakson)

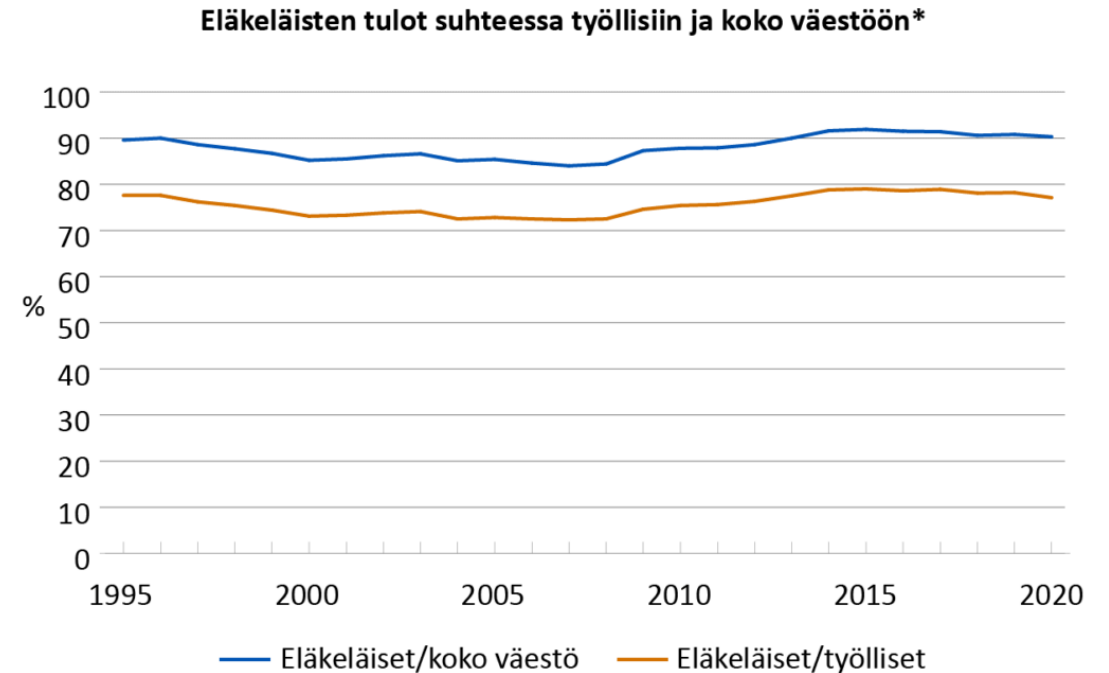

<https://www.etk.fi/tutkimus-tilastot-ja-ennusteet/ennustelaskelmat/pitkan-aikavalin-laskelmat/uusimmat-laskelmatulokset/>

Keskeisissä eläkepolitiikan tavoitteissa – eläkettä edeltävän kulutustason kohtuullisessa säilyttämisessä ja köyhyyden estämisessä – pääosin onnistutaan

- Eläkeläisten tulotaso säilyy melko vakaana
 - Eläkeläisten tulotaso suhteessa työllisten tuloihin on 77 prosenttia, ja suhde on pysynyt melko ennallaan.
- Toimeentuloon vaikuttavat myös varallisuus ja perhesuhteet
 - Eläkeläisten tärkein tulonlähde on omaan työuraan perustuva työeläke.
 - Keskimääräistä pienemmät tulot ovat yksin asuvilla, etenkin alle 55-vuotiailla.
 - Toimeentuloon vaikuttavat myös monet muutkin tekijät.

*Käytettävissä oleva rahatulo €/v, vuoden 2020 rahassa.

Lähde: Eläketurvakeskus

Tutkimusraportti:

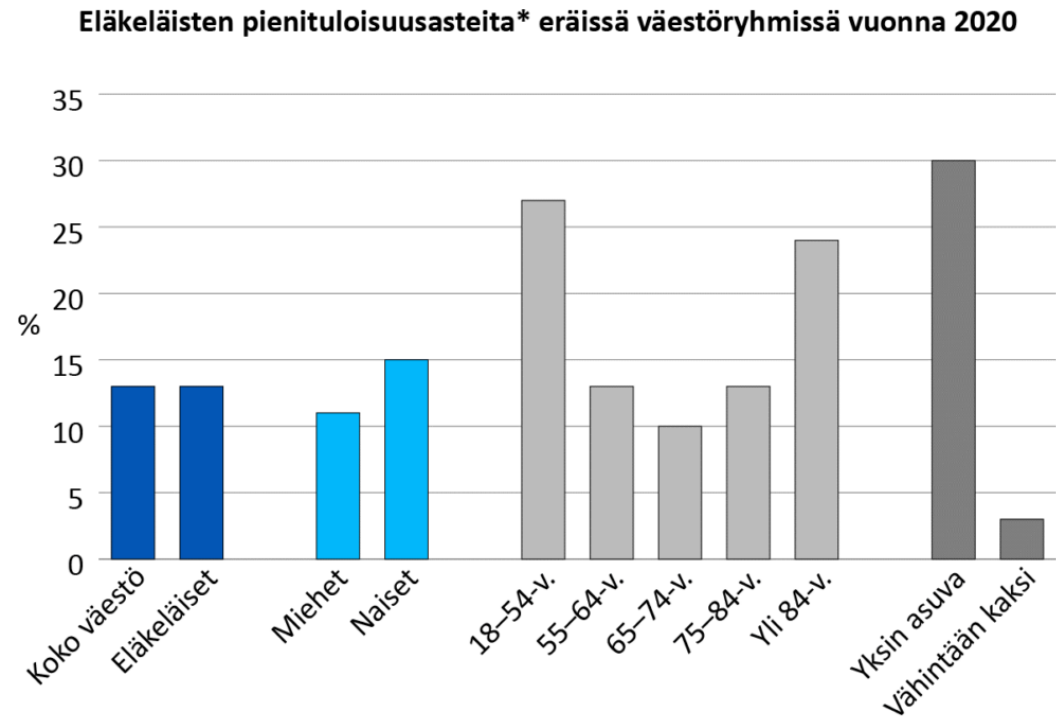
[Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo – kehitys vuosina 1995–2020](#)

Eläkeläisten tulot suhteessa muuhun väestöön ennallaan

Pienituloisuus yleisintä yksin asuvilla

- Eläkeläisten käytettävissä oleva rahatulo oli vuonna 2020 keskimäärin 27 000 euroa vuodessa.
- Eri tavoilla tarkasteltuna eläkeläisten keskimääräinen toimeentulo on suhteellisen hyvä.
 - Eläkeläisistä taloudellisesti parhaassa asemassa ovat 55–74-vuotiaat vähintään kahden hengen taloudessa asuvat.
 - Keskimääräistä selvästi pienemmät tulot ovat alle 55-vuotiailla yksin asuvilla.
- Vuonna 2020 eläkeläisten pienituloisuusaste oli 13 prosenttia eli lähes sama kuin koko väestössä keskimäärin.

*Pienituloisuusrajana 60 % koko väestön mediaanitulosta.

Lähde: Eläketurvakeskus

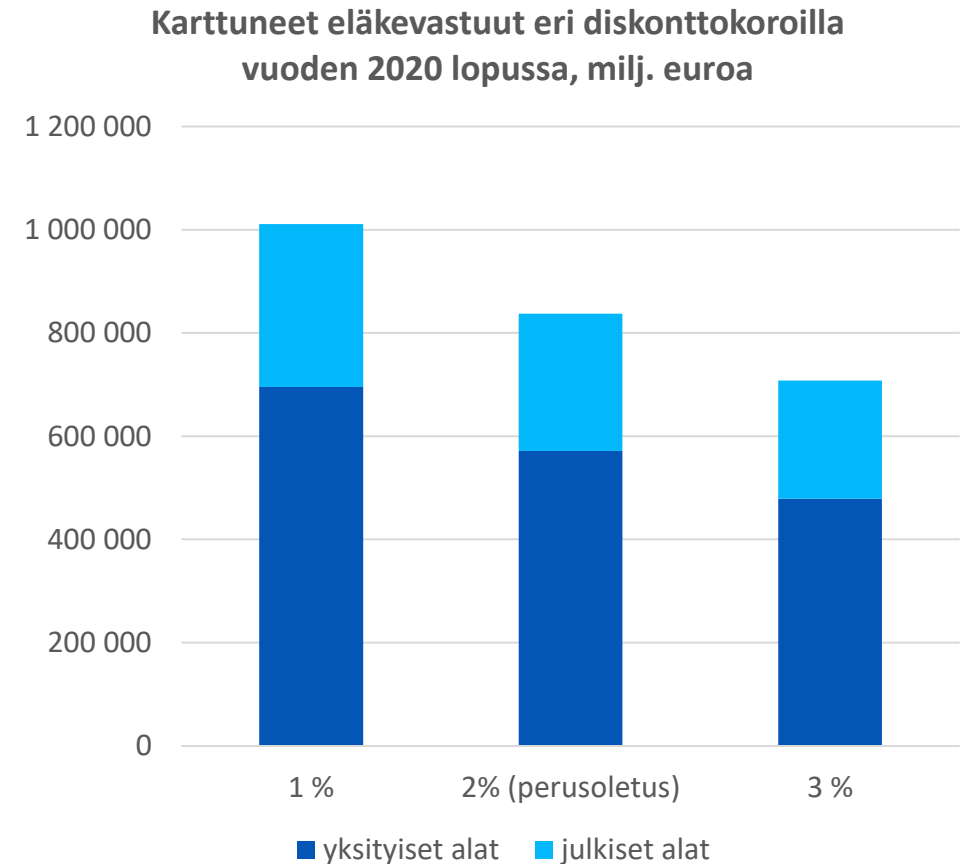
Tutkimusraportti:

[Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo – kehitys vuosina 1995–2020](#)

Eläkevarat osittain rahastoidussa työeläkejärjestelmässä

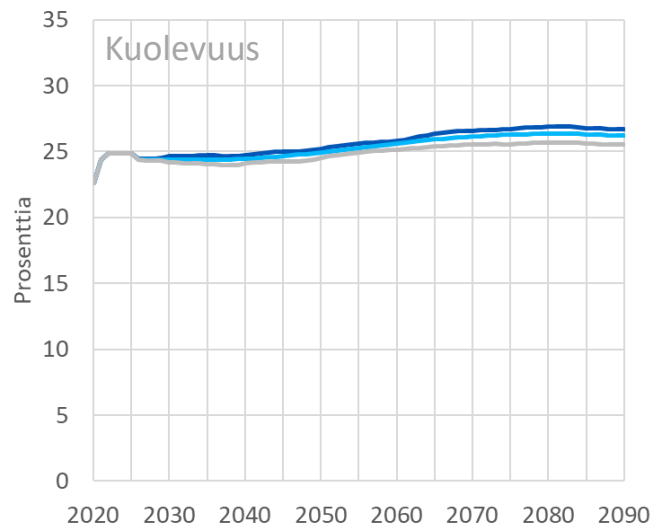
- Työeläkejärjestelmä osittain rahastoiva
 - Pääosa sekä kertyneiden että maksussa olevien etuuksien rahoituksesta perustuu tuleviin maksutuloihin.
 - Eläkevarat vastaavat noin kolmannesta kertyneiden etuuksien arvosta.
- Eläkevarat vuoden 2022 luvuilla laskettuna vastaavat noin
 - 7,7 vuoden eläkemenoa.
 - 2,5 vuoden palkkasummaa.
 - 0,9 bruttokansantuotetta.
- Eläkkeen keskimääräinen kesto yli 20 vuotta
 - 65-vuotiaan elinajanodote km. yli 20 vuotta nyt.
 - Vuonna 2015 päättyneiden eläkkeiden keskimääräinen kesto oli 22 vuotta.

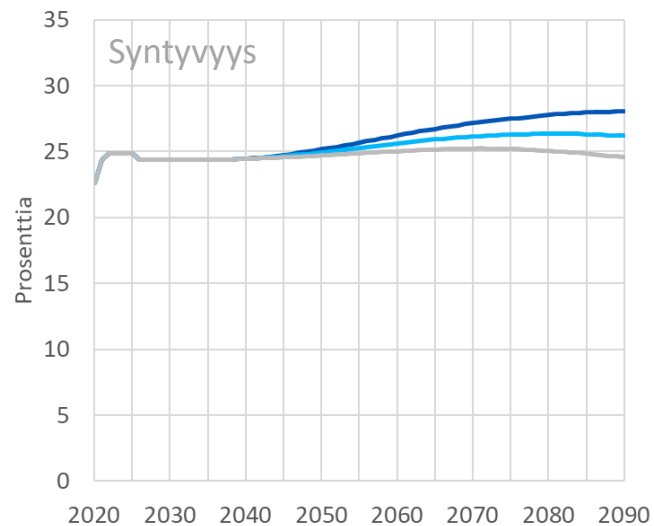
Lähde: Tilastokeskus, rahoitustilinpito

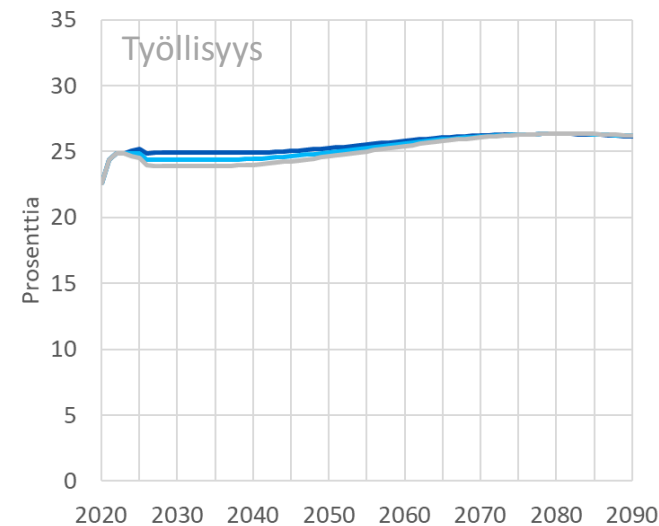
Eläkemaksun (TyEL) herkkyys demografian ja talouden eri tekijöille

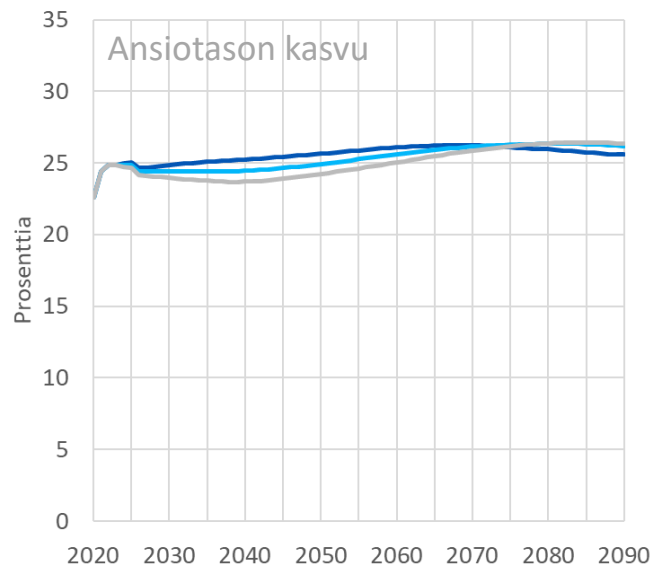
— Matala kuolevuus — Peruslaskelma
— Korkea kuolevuus

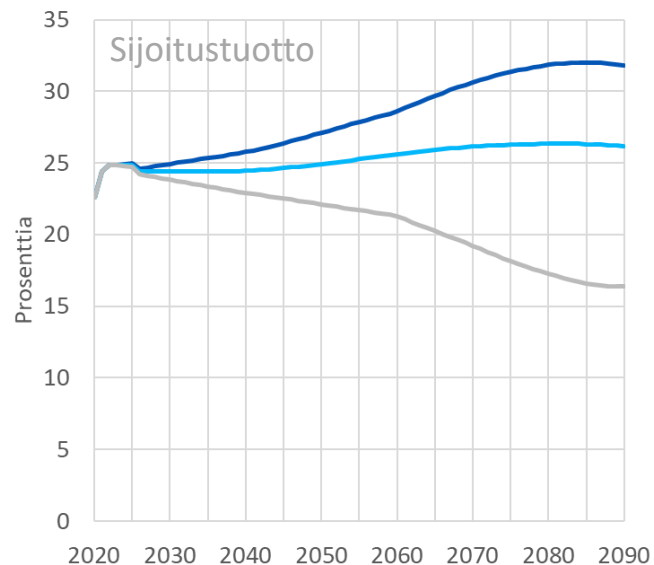
— Matala syntyvyys — Peruslaskelma
— Korkea syntyvyys

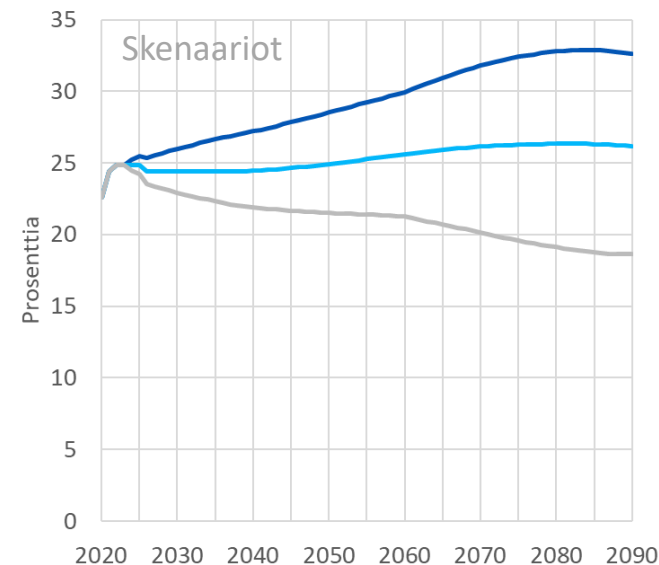
— Matala työllisyys — Peruslaskelma
— Korkea työllisyys

— Hidas kasvu — Peruslaskelma — Nopea kasvu

— Matala tuotto — Peruslaskelma — Korkea tuotto

— Pessimistinen — Peruslaskelma — Optimistinen

PTS 2019 pohjalle tehtyjä arvioita nettomaahanmuuton vaikutuksista

	2019	2030	2040	2050	2060	2070	2085
Nettomuutto 25 000	5534	5736	5855	5924	5991	6073	6089
Nettomuutto 15 000	5534	5613	5603	5532	5448	5370	5147
Nettomuutto 5 000	5534	5490	5350	5140	4905	4668	4205
Nettomuutto 0	5534	5428	5224	4944	4633	4316	3734

Taulukko 1. Väestön määrä eri skenaarioissa, tuhatta ihmistä

	2019	2030	2040	2050	2060	2070	2085
Nettomuutto 25 000	61,9	60,6	60,1	59,3	57,9	56,5	54,9
Nettomuutto 15 000	61,9	60,3	59,7	58,5	56,9	55,3	53,3
Nettomuutto 5 000	61,9	60,1	59,1	57,6	55,6	53,8	51,1
Nettomuutto 0	61,9	59,9	58,9	57,1	54,9	52,9	49,5

Taulukko 2. Työikäisten (15–64-vuotiaat) väestöosuudet, prosenttia

	2019	2030	2040	2050	2060	2070	2085
Nettomuutto 25 000	59,3	71,1	84,7	99,0	113,4	129,7	156,1
Nettomuutto 15 000	59,3	70,2	82,1	94,2	105,7	118,4	137,2
Nettomuutto 5 000	59,3	69,2	79,4	89,4	98,1	107,1	118,4
Nettomuutto 0	59,3	68,7	78,1	87,0	94,2	101,5	108,9

Taulukko 4. TyEL:n palkkasumma mrd. e vuoden 2017 hintatasossa

	2019	2030	2040	2050	2060	2070	2085
Nettomuutto 25 000	26,0	27,3	26,2	26,3	28,7	31,0	33,5
Nettomuutto 15 000	26,0	27,7	27,0	27,5	30,4	33,0	36,3
Nettomuutto 5 000	26,0	28,1	27,9	28,9	32,3	35,6	40,0
Nettomuutto 0	26,0	28,3	28,3	29,6	33,4	37,0	42,4

Taulukko 5. TyEL-meno prosenttia palkkasummasta

	2019	2030	2040	2050	2060	2070	2085
Nettomuutto 25 000	24,4	24,5	23,9	23,8	25,5	27,3	28,3
Nettomuutto 15 000	24,4	24,8	24,6	24,8	26,7	28,7	30,1
Nettomuutto 5 000	24,4	25,1	25,4	25,9	28,2	30,5	32,6
Nettomuutto 0	24,4	25,3	25,8	26,5	29,0	31,5	34,2

Taulukko 6. TyEL-maksu prosenttia palkkasummasta

Lähtöasetelmat eläkeuudistukselle

Miten on jo sopeutettu?

- ❑ 1990-luvulta alkoi varhaiseläkereittien sopeutus.
- ❑ Toinen aalto 2005 uudisti eläkkeenlaskennan.
- ❑ Kolmas aalto 2009–2017 sopeutti kuolevuuden muutoksiin.
- ❑ Neljännen sopeutusaallon sisältöä emme vielä tunne.

2000-luvun kehitys

- ❑ Maksutaso on noussut noin kolme prosenttiyksikköä.
- ❑ Etuussopeutukset mittavia, koskeneet tulevia etuuksia.
- ❑ Palkansaajat, yrittäjät, vakuutetut riskienkantajina.

Eläketurvakeskuksen tekemiä arvioita aiempien eläkeuudistusten vaikutuksista

- TyEL 218 a § Työurien kehityksen arviointi (2026->)
 - Sosiaali- ja terveysministeriö tekee joka viides vuosi arvion työurien kehityksestä sekä työeläkejärjestelmän taloudellisesta ja sosiaalisesta kestävydestä. Arvioinnissa otetaan huomioon työurasuhteen kehitys ja siihen vaikuttavat eri tekijät. Työurasuhteella tarkoitetaan 18-vuotiaan työvoimaan kuulumisajan odotteen viiden vuoden keskiarvon ja 18-vuotiaan elinajanodotteen viiden vuoden keskiarvon välistä suhdetta. Arvioinnin yhteydessä kuullaan keskeisiä työnantajia ja palkansaajia edustavia keskusjärjestöjä.
- <https://www.etk.fi/tutkimus-tilastot-ja-ennusteet/tutkimus/tutkittua-tietoa-elaketurvasta/eläkeuudistusten-2017-ja-2005-vaikutuksia/>
- https://www.etk.fi/wp-content/uploads/2023/12/koonti_eläkeuudistus-2017_eläketurvakeskuksen_tutkimustuloksia.pdf

Vuoden 2017 eläkeuudistuksessa TyEL-maksutason ajateltiin vakautetun pitkälle tulevaisuuteen

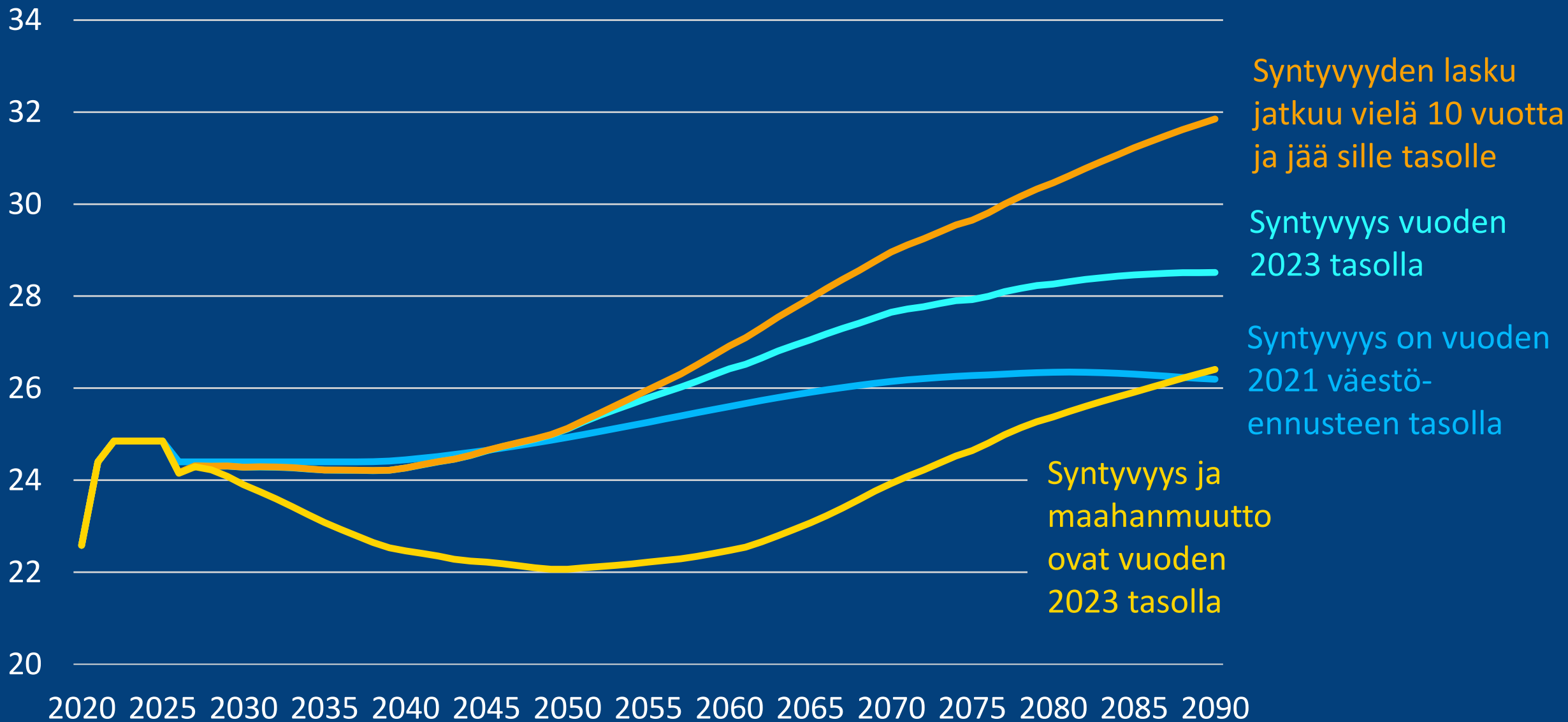
Eliniän odotteen kasvun vaikutukset hoidettiin, syntyvyyden alentumisen vaikutukset uusi haaste

- Vuonna 2015 tehdyt eläkesopimuksen vaikutusarviot
 - TyEL-maksu 24,4 prosenttia vuoteen 2070 saakka, jonka jälkeen nousee 26,2 prosenttiin vuonna 2080
 - Oletettu kokonaishedelmällisyys 1,82
- Vuoden 2016 PTS
 - TyEL-maksu alle 25,0 prosenttia vuoteen noin 2055 saakka, jonka jälkeen nousee 28,3 prosenttiin vuonna 2085
 - Oletettu kokonaishedelmällisyys 1,70
- Vuoden 2019 PTS
 - TyEL-maksu alle 25,0 prosenttia vuoteen 2050 saakka, jonka jälkeen nousee 30,5 prosenttiin vuonna 2085
 - Oletettu kokonaishedelmällisyys 1,45
- Vuoden 2022 PTS
 - TyEL-maksu 24,4 prosenttia vuoteen 2040 saakka, jonka jälkeen nousee yli 26 prosenttiin 2060-luvun lopulla
 - Oletettu kokonaishedelmällisyys 1,45
- Vuonna 2023 ennakkollinen kokonaishedelmällisyys 1,26

Väestökehityksen tuoma rahoitusvaje eläkeuudistuksen taustalla

TyEL-maksu, % palkkasummasta

Eläkeuudistuksen lähtöasetelmista

- Maksutason korottamisen rajoitteet.
- Eläkeläisten ja vakuutettujen lähes koko eläketurva lakisääteistä.
- Jo tehdyistä muutoksista johtuen etuuksista alkaa olla vaikea tinkiä.
- Kuolevuuden kehitykseen reagoivat vakauttajat ovat toimineet ajatellusti
 - eläke-etuuteen kohdistuva elinaikakerroin leikkaa esim. 1970-luvulla syntyneiden ansaitusta alkavasta työeläkkeestä ennusteiden mukaan 6-9 prosenttia.
 - eläkeikärajoihin kohdentuva vakautusmekanismi alkaa säädellä työmarkkina-ajan ja eläkeajan pituutta.
- Väestökehitys on poikkeuksellisen epävarmaa, ja talouden ja ympäristön kehityksen näkymät ovat sumeat. Osakeriskin kasvattaminen oletusarvoisesti parantaa tuottoja mutta lisää epävarmuutta tuottovaihtelun kautta. Riskejä ja riskinkannon kysymyksiä olisi hyvä miettiä huolellisesti.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN